

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ОСЕРЕДОК
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«АСОЦІАЦІЯ ЦИВІЛІСТІВ УКРАЇНИ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРИВАТНОГО ПРАВА

**Матеріали науково-практичної конференції,
присвяченої 94-й річниці з дня народження
доктора юридичних наук, професора,
члена-кореспондента АН УРСР В. П. Маслова**

(Харків, 19 лютого 2016 р.)

Харків
«Право»
2016

УДК 347
ББК 67.34
А43

Відповідальний за випуск професор *В. І. Борисова*

Актуальні проблеми приватного права : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 19 лют. 2016 р.). – Х. : Право, 2016. – 364 с.

ISBN 978-966-458-981-6

19 лютого 2016 року кафедрою цивільного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого разом з Національною академією правових наук України і Харківським обласним осередком Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України» проведена науково-практична конференція, присвячена пам'яті професора, доктора юридичних наук, члена-кореспондента АН УРСР Василя Пилиповича Маслова.

Проведення такого заходу було започатковано ще у 2003 році і з того часу традиційно відбувається кожного року, збираючи вчених з провідних наукових установ і вищих навчальних закладів України, а також практичних робітників – суддів, нотаріусів, адвокатів, юрисконсультів.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених з основних проблем цивільного, сімейного, житлового та господарського права.

Видання адресоване науковим робітникам, аспірантам, викладачам юридичних факультетів і вищих юридичних навчальних закладів, а також працівникам суду, адвокатури, органів юстиції, практикуючим юристам, іншим особам, які вивчають і застосовують цивільне, сімейне, житлове та господарське законодавство.

УДК 347
ББК 67.34

- © Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2016
- © Національна академія правових наук України, 2016
- © Харківський обласний осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація цивілістів України», 2016
- © Видавництво «Право», оформлення, 2016

ISBN 978-966-458-981-6

падки, коли підставою заявлених вимог зазначається порушення вимог до форми та посвідчення заповіту, призводить до його нікчемності. При цьому при тлумаченні ч. 1 ст. 1257 ЦК під вимогами до форми та посвідчення заповіту, які мають наслідком його нікчемність відносяться лише ті, які прямо та імперативно визначені відповідними положеннями Книги Шостої ЦК, зокрема вимоги до форми заповіту (ст. 1247 ЦК) та його посвідчення нотаріусом (ст. 1248 ЦК), іншою посадовою, службовою особою (ст. 1251, 1252 ЦК). Відповідно, можуть бути визначені такі порушення, які самі по собі не мають наслідком нікчемність заповіту або визнання його недійсним у площині застосування ст. 1257 ЦК.

У судовій практиці поряд із наявністю порушень порядку посвідчення заповіту, які у будь-якому випадку мають наслідком його недійсність, виділяються випадки, коли процедурні порушення самі по собі не є підставою для недійсності заповіту. Наприклад, не є такою підставою порушення таємниці заповіту, якщо він складений відповідно до волевиявлення спадкодавця, не може вважатися недійсним заповіт, посвідчений з дотриманням встановлених ЦК правил, але не зареєстрований у Спадковому реєстрі своєчасно з вини особи, яка його посвідчила чи з інших обставин. До цього переліку слід віднести також і посвідчення заповіту з відхиленням від меж нотаріального округу, але при вільному волевиявленні заповідача. Воля заповідача не повинна бути заручницею процедури, адже заповіт, в якому виражена дійсна воля заповідача не може визнаватись недійсним виключно суто з формальних підстав. Превалювання формального підходу, особливо в судовій практиці, перекреслює і волю заповідача, і принцип свободи заповіту.

Надьон В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права №2 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

АНАЛІЗ СТАТТІ 65 СІМЕЙНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Набуття майна за час шлюбу створює презумпцію права спільної сумісної власності. Вважається, якщо майно було набуто за час шлюбу,

воно є спільним. Відповідно до ст. 51 Конституції України кожен із подружжя має рівні права і обов'язки у шлюбі та сім'ї. Із даного положення слідує рівність прав та обов'язків подружжя з приводу майна, що буде набуватися у шлюбі.

СК визначає й інший варіант. Згідно зі ст. 74 СК, якщо жінка та чоловік проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, майно, набуте ними за час спільного проживання, належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено письмовим договором між ними.

ВСУ в своїй постанові від 20 лютого 2012 р. зазначив, що дана норма поширюється на випадки, коли чоловік і жінка не перебувають у будь-якому іншому шлюбі та між ними склалися усталені відносини, що притаманні подружжю. Крім того, для визначення осіб як таких, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах, для вирішення майнового спору на підставі ст. 74 СК України, суд повинен встановити факт проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу в період, протягом якого було придбано спірне майно.

Таким чином, положення ст. 65 СК України застосовуються, як до осіб, які перебувають у зареєстрованому шлюбі, так і до осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах.

СК України передбачає право подружжя на розпорядження майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя (ст. 65). Дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя за взаємною згодою.

Дане положення стосується договорів, які подружжя або один з них укладає з іншими особами щодо майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності. Один із подружжя, укладаючи той чи інший договір не тільки розпоряджається спільним майном подружжя, а й створює для подружжя додаткові обов'язки. При укладенні договорів одним із подружжя вважається, що він діє за згодою другого з подружжя.

В правовій доктрині Європейських держав правовідносини між подружжя щодо укладення одним з них (без згоди іншого) правочинів з третіми особами визнають відносинами представництва [1, с. 237; 2, с. 408-410].

Цивільне законодавство України, навпаки не визначає аналогічні правовідносини представництвом. Проаналізуємо дане положення. Відповідно до ч. 1 ст. 237 ЦК України представництвом є правовідношення,

в якому одна сторона (представник) зобов'язана або має право вчинити правочин від імені другої сторони, яку вона представляє. СК визначає загальне правило щодо правочинів укладених одним із подружжя відносно спільного майна, а саме вважається, що він діє в інтересах сім'ї, від власного імені. Відповідно до положень ч. 2 ст. 237 ЦК не є представником особа, яка хоч і діє в чужих інтересах, але від власного імені. Також ч. 3 ст. 238 ЦК зазначає, що представник не може вчиняти правочин від імені особи, яку він представляє, у своїх інтересах. Таким чином, укладення правочину з приводу спільного майна одним із подружжя не є представництвом.

Відповідно до положень СК України дружина, чоловік мають право на звернення до суду з позовом про визнання договору недійсним як такого, що укладений другим із подружжя без її/його згоди, якщо договір виходить за межі дрібного побутового. Вперше сімейне законодавство закріплює поняття дрібного побутового правочину, але не дає його визначення. Застосовуючи ст. 31 ЦК України можна зазначити, що дрібним побутовим правочином, який укладається одним із подружжя, є правочин, якщо він задовольняє побутові потреби подружжя та стосується предмета, який має невисоку вартість.

Для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. На питання, яке саме майно слід відносити до цінного, ні СК, ні ЦК України не дають чіткої відповіді та не містять визначення критеріїв цінності майна. На думку А. Єрух, члена Комісії з аналізу, методології та прогнозування нотаріальної практики Української нотаріальної палати, нотаріус змушений самостійно орієнтуватися у ситуації, беручи до уваги не лише реальну вартість майна, але, мабуть, і матеріальний стан сім'ї, подружжя, якому таке майно належить [3, с 8]. З цього положення слідує, що не тільки нотаріуси повинні, таким чином, розуміти термін «цінне майно», а й суди при розгляді даного питання.

Протягом подружнього життя дружина та чоловік можуть брати участь не лише у речових, а й у зобов'язальних правовідносинах. Найбільше практичне значення в цьому аспекті мають правовідносини, що виникають з кредитних договорів. Нерідко такі договори укладає особа, яка перебуває у шлюбі, тому логічно виникає питання щодо розповсюдження зобов'язання на другого з подружжя.

Той з подружжя, хто не брав безпосередньо участі в укладенні договору, стає зобов'язаною стороною (боржником), якщо: а) договір було укладено другим із подружжя в інтересах сім'ї; б) майно, одержане за договором, використане в інтересах сім'ї.

Поєднання вказаних підстав надає можливість розглядати другого з подружжя як зобов'язану особу, незважаючи на те, що така особа не брала особисто участі в укладенні договору. З цього випливає, що закон при вирішенні цього питання закріплює не суб'єктивний, а об'єктивний підхід, оскільки не пов'язує виникнення обов'язку другого з подружжя з фактом надання ним згоди на укладення правочину. Навіть якщо другий з подружжя не знав про укладення договору він вважатиметься зобов'язаною особою, якщо об'єктивно цей договір було укладено в інтересах сім'ї та одержане майно було використано в інтересах сім'ї.

А якщо одержане майно за кредитним договором було використане в особистих інтересах одного із подружжя (не в інтересах сім'ї), другий із подружжя повинен бути звільненим від відповідальності.

Список використаних джерел:

1. *Эннекцерус Л.* Курс германского гражданского права / Л. Эннекцерус, Т. Кипп, М. Вольф; пер. с нем. И. Б. Новицкого [и др.]; под ред. Д. М. Генкина, И. Б. Новицкого. – Москва: Изд-во иностр. лит-ры, 1950. – Т. 1. – Полутом 2. – 1950. – 483 с.; 2. *Koziol H., Welser R.* Grundriss des burgerlichen Recchts /H. Koziol, R. Welser. – Wien: Manz, 2006. – Vol. 1. – 13th edition. – XXXVI, 674 p.; 3. *Єрух А.* Окремі питання щодо укладення правочинів із спільним майном подружжя /А. Єрух // Нотаріат. – 2004 – № 12.

Новохатська Я. В.,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗДІЙСНЕННЯ ПОДРУЖЖЯМ ПРАВА СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ

Режим спільності майна подружжя передбачає об'єднання майна дружини та чоловіка в єдину майнову масу та встановлення ряду спеці-